

СТАНОВИЩЕ

от д-р Красимира Славчева Алексова, проф. в СУ „Св. Климент Охридски“
на дисертационен труд за присъждане на научна степен 'доктор на науките'
в област на висше образование 2. *Хуманитарни науки*
професионално направление 2.1. *Филология (наименование на научната специалност – Съвременен български език)*,

Автор: доц. д-р Ваня Иванова Зидарова, ПУ „Паисий Хилендарски“

Тема: Семантика и прагматика на детерминацията в българския език

1. Общо представяне на процедурата и дисертанта

Със заповед № № Р33-6063/14.12.2017 г. на Ректора на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ съм определена за член на научното жури за осигуряване на процедура за защита на дисертационен труд на тема *Семантика и прагматика на детерминацията в българския език* за придобиване на научната степен 'доктор на науките' на ПУ в област на висше образование 2. *Хуманитарни науки*, професионално направление 2.1. *Филология (наименование на научната специалност – Съвременен български език)*. Автор на дисертационния труд е доц. д-р Ваня Иванова Зидарова, преподавателка в Катедрата по български език към Филологическия факултет на ПУ „П. Хилендарски“.

Представеният от доц. д-р Ваня Иванова Зидарова комплект материали на хартиен носител е в съответствие с чл.45 (4) от Правилника за развитие на академичния състав на ПУ, включва следните документи: молба до Ректора на ПУ за разкриване на процедурата за защита на дисертационен труд, автобиография в европейски формат, копие от диплома за образователната и научна степен „доктор“, протокол от катедрения съвет, свързан с предварителното обсъждане на дисертационния труд, дисертационен труд, автореферат, списък на научните публикации по темата на дисертацията, копия на научните публикации, декларация за оригиналност и достоверност на приложените документи, справка за спазване на специфичните изисквания на съответния факултет. Дисертантката е приложила 1 монография и 12 броя статии (от които две под печат) по темата на монографичния труд.

Ваня Зидарова работи в Катедрата по български език на ПУ „П. Хилендарски“ от 1983 г. първо като хоноруван, а после и като редовен асистент, от 1986 г. е старши асистент, от 1994 г. – главен асистент, а е от доцент от 2000 г. Защитила е докторска дисертация (преди кандидат на филологическите науки) през 1994 г. на тема *Семантика и употреба на словоформата един*.

2. Актуалност на тематиката

Темата на дисертационния труд е в област, която е сред активно изследваните в българистиката особено в последните десетилетия на XX в., макар че и в наше време не липсват сериозни проучвания. Несъмнено темата е дисертабилна, защото засяга една от отличителните типологически особености на българския език в именната сфера. В този смисъл детерминацията е актуална тематика особено когато се изследват нейни семантични, морфологични и прагматични аспекти в съвременното състояние на българския език. Конкретните задачи, които си поставя дисертационният труд, напълно оправдават това заключение.

3. Познаване на проблема

В дисертационния труд авторката е показала много добро познаване на състоянието на българистичните изследвания в областта на именната детерминация. От текста проличават

отлични способности за анализ на изказваните мнения, за съпоставка на подходите и аргументите с цел очертаване на мястото на собствената гледна точка. Критичният подход е приложен коректно, което е дало възможност на доц. д-р Ваня Зидарова да очертае постиженията и да открие проблемните звена в много богатата литература по въпроса. Авторката е успяла да създаде една цялостна картина на научните търсения у нас в сферата, която изследва.

4. Методика на изследването

Избраният от авторката семантико-прагматичен подход с отчитане на комуникативните фактори е дал възможност да представи аргументирано своята гледна точка за семантичния инвариант на категорията и нейните субкатегориални елементи, да защити виждането си за релевантните семантични признаци и опозициите в плана на съдържанието, да представи структурата и типологичните особености на категорията и да коментира граматическите средства за израз на значенията. Защитата на собственото мнение се извършва не само чрез логическо аргументиране, но и чрез облягане върху богат собствен емпиричен материал. Смятам, че задачите, които си е поставила В. Зидарова, са реализирани.

5. Характеристика и оценка на дисертационния труд и приносите

Дисертационният труд е разгърнат на 332 страници и съдържа увод, шест основни глави, заключение и 234 цитирани източника.

- Отличителна характеристика на дисертацията е целенасоченото еднозначно дефиниране на терминологичния апарат и ясното представяне на основните подходи към изследвания обект (в уводната част), а това е особено подходящо в научна област, която е била и е обект на засилен научен интерес, довел до наличие на множество изследователски решения.

- Доц. д-р В. Зидарова е представила изчерпателно общотеоретичните основи на изследването си. Комплексът от подходи към детерминацията в дисертацията е определил в значителна степен и структурата на труда. Несъмнено плодотворно е съчетаването на семантичния и когнитивния подход с постиженията на теорията на референцията, теорията на комуникацията и на прагматиката. Това отговаря на сложността на основния обект на изследване – детерминацията в съвременния български език.

- В работата е възприет максимално широк подход към *детерминираността*, който приемам за отговарящ на целите и задачите на дисертацията. Затова и авторката изследва влиянието както на лингвистичните, така и на нелингвистичните фактори, от които зависи реализацията на езиковите средства за детерминация в разнообразни по тип изказвания.

- Доц. д-р Ваня Зидарова представя и защитава свое виждане за семантиката и конституентните семантични признаци (бинарните *единичност/неединичност*, *референтност/нереферентност* и градуалния *идентифицираност/неидентифицираност* с междинна степен *идентифицируемост*) на категорията *неопределеност/определеност*, която авторката избира след аргументация да нарича *детерминираност*. Авторката не приема признака *генеричност* като част от семантичното съдържание на детерминацията, като това решение, макар и спорно от гледна точка на други теоретични схеми, е аргументирано в рамките на приетия в работата подход.

- В съгласие с приетото широко виждане за детерминираността авторката разглежда както граматичните детерминатори *определителен член*, *нулев неопределителен член* и *нулевия член*, така и семантичните и лексикалните детерминатори, които се приемат за значими.

- Градуалността на опозицията *неидентифицираност – идентифицируемост – идентифицираност* е теоретичен избор, който авторката прилага за разграничаване на семантиката и употребите на два лексикално-семантични варианта на *един* като лексикален, а не граматически детерминатор. При наличието на множество изследвания върху степента на граматика-

лизация на *един* в българистичната литература смятам, че доц. д-р Ваня Зидарова достатъчно аргументирано е представила своето виждане, което се вписва като авторска позиция в тази научна област.

- Значително внимание в изследването е обърнато върху значимостта на контекста за функционирането на детерминацията като комуникативно-прагматична категория. Това отговаря на вниманието, което се отделя в лингвистиката, на въпроса за степента на граматикализираност на значенията и наличието на преходни зони между граматичното и неграматичното в езика.

- В дисертационния труд са разгледани задълбочено широк кръг аспекти на детерминираността, което отговаря на същността на научен труд за присъждане на научната степен 'доктор на науките'.

6. Преценка на публикациите и личния принос на дисертанта

И дисертационният труд, и представените публикации по темата са личен принос на доц. д-р Ваня Зидарова. Дванадесетте статии са на български език, две са под печат. Смятам, че постиженията в тях са добре познати на научната общност и че представят авторските приноси на изследователката.

7. Автореферат

Авторефератът по своето съдържание, изчерпателност и качество представя адекватно всяка една от частите на дисертационния труд. Отразени са всички съществени резултати, постигнати в дисертацията.

8. Препоръки за бъдещо използване на дисертационните приноси и резултати

Препоръката ми е свързана с необходимостта за публикуване на основните виждания на авторката на английски език, което ще даде възможност на по-широка научна общност да се запознае с тяхната значимост.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дисертационният труд *съдържа научни, научно-приложни и приложни резултати, които представляват оригинален принос в науката* и отговарят на всички изисквания(та) на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и съответния Правилник на ПУ „Паисий Хилендарски“. Представените материали и дисертационни резултати напълно съответстват на специфичните изисквания на Филологическия факултет, приети във връзка с Правилника на ПУ за приложение на ЗРАСРБ.

Дисертационният труд показва, че дисертантката Ваня Иванова Зидарова притежава задълбочени теоретични знания и професионални умения по научна специалност област *Съвременен български език*, като демонстрира качества и умения за провеждане на изследвания с получаване на оригинални и значими научни приноси.

Поради гореизложеното убедено давам своята *положителна оценка* за проведеното изследване, представено от рецензираните по-горе дисертационен труд, автореферат, постигнати резултати и приноси, и *предлагам на почитаемото научно жури да присъди научната степен 'доктор на науките'* на Ваня Иванова Зидарова в област на висше образование 2. *Хуманитарни науки*, професионално направление 2.1. *Филология (наименование на научната специалност – Съвременен български език)*.

05.02. 2018 г.

Изготвила становището:

Проф. д-р Красимира Алексова